

Новікаў Яраслаў Максімавіч,

курсант 1 курса

Навуковы кіраўнік Савік С. А., кандыдат гістарычных навук, дацэнт

Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт

г. Мінск, Рэспубліка Беларусь

ВЕЧНАЯ ПАМЯЦЬ ГЕРОЮ!

Анатацыя. У артыкуле распавядаецца пра ветэрана Вялікай айчыннай вайны Кандрусева Івана Дзмітрыевіча. Чалавека з незвычайным лёсам.

Ключавыя словы: Вялікай айчыннай вайна, Рэспубліка Беларусь, узброеныя сілы, патрыятычная дзейнасць.

Увядзенне. Гэты артыкул прысвячаецца 80-годдзю Вялікай Перамогі, памяці ветэрана Вялікай Айчыннай вайны Кандрусева Івана Дзмітрыевіча. Чалавека з незвычайным лёсам, а дакладней зусім непадобную на іншыя.

З 14 гадоў я знаходжуся ў ваенна-гістарычным клубе «Штрафбат», які функцыянуе ў в. Касцюковічы Гомельскага раёна (кіраўнік – Мядзведзеў В. Э.). Так, у 2019 годзе, я пазнаёміўся з ветэранам ВАВ Кандрусевым Іванам Дзмітрыевічам, лейтэнантам медыцынскай службы. Аб ім і пайдзе прамову ў маёй працы.

Асноўная частка. Кандрусеў І. Д. нарадзіўся 15 сакавіка 1919 года ў вёсцы Навухавічы Чачэрскага раёна Гомельскай вобласці ў вялікай сялянскай сям'і. Скончыўшы ў 1936 годзе дзесяць класаў сельскай школы в. Матневічы, паступіў у медыцынскі тэхнікум г. Гомеля і скончыў яго з адзнакай у 1939 годзе, пасля чаго быў накіраваны ў войскі [1].

Іван Дзмітрыевіч быў прызваны ў войскі ў 28 верасня 1939 года і накіраваны ў 7 армію, якая была разгорнута ўздоўж мяжы з Латвіяй, пад камандаванне камандарма II рангу В. Ф. Якаўлева [2, с. 11]. Маючы медыцынскую адукацыю, атрымаў званне лейтэнанта і быў назначаны санітарным інструктарам. Ужо пачынаючы з 30 лістапада армія прыняла актыўны ўдзел у штурме лініі Маннергейма. Канец вайны Іван сустрэў у горадзе Тэрыёкі (цяпер гэта горад Зеленагорск, Ленінградская вобласць, Расійская федэрацыя) [2].

Улетку 1940-га, пасля фінскай вайны, Іван Дзмітрыевіч як дасведчаны медык і ўдзельнік баёў быў накіраваны, разам са сваім падраздзяленнем, на поўдзень, у Бесарабію, аднак, з прычыны хуткаплыннасці паходу, ён не паспеў паўдзельнічаць у вызваленні рэгіёна і быў перанакіраваны ў Навагрудак для стварэння ў танкавай частцы медыцынскага пункта.

З пачаткам вайны вывозіў параненых у Мінск, адтуль, выбіраючыся з акружэння, у Магілёў. У Магілёве быў пераведзены ў 13 войска

(камандуючы войскамі – генерал-лейтэнант П. М. Філатаў), у шпіталь. З баямі адыходзіў да Бранска, дзе патрапіў у чарговае асяроддзе [1].

Іван Дзмітрыевіч паспяхова выбраўся з акружэння і дабраўся ў сваю родную вёску. Там далучыўся да партызанскага атрада ім. Суворова і актыўна ўдзельнічаў у дыверсіях і ў знакамітым Лазоўскім баі.

Складаўся Кандрусеў І. Д. у партызанскім атрадзе аж да вызвалення ўсходу Гомельскай вобласці Чырвонай арміяй восенню 1943 года [1].

Пасля злучэння 10-й Журавічнай брыгады з асноўнымі сіламі Чырвонай арміі 6-ога кастрычніка 1943 года, партызаны, прыдатныя да службы, былі прызваны ў дзеючую армію. Усе яны прайшлі праверку органамі контрразведкі. Да Івана Дзмітрыевіча да лейтэнанта адразу ўзніклі пытанні. Хоць і доказаў, што Кандрусеў дапамагаў немцам, не было, а сам Іван Дзмітрыевіч быў партызанам, яго ў студзені 1944 г. «ад граху далей» накіравалі ў 8-й Асобны Штрафны Батальён Беларускага фронту (камандзір батальёна – палкоўнік Осіпаў Аркадзь Аляксандравіч), як яго назвалі пазней «Банда Ракасоўскага». Разам з ім ён прайшоў да Брэста, дзе крывёю адкупіў сваю віну, удзельнічаўшы асяроддзі брэсцкай групоўкі суперніка.

Па яго асабістай просьбе быў пераведзены ў баявую дывізію, а менавіта ў 274 стралковую дывізію 814 артылерыйскага палка (камандуючы – падпалкоўнік Катляроўскі Барыс Майсеевіч). З гэтай дывізіяй ён дайшоў да Берліна [1].

Пасляваенная працоўная і патрыятычная дзейнасць.

З успамінаў Віталя Эдуардавіча Мядзведзева – асабістага біёграфа Івана Дзмітрыевіча Кондрусева:

«Пасля вайны Іван Дзмітрыевіч вярнуўся да сябе на Малую Радзіму – вёску Матневічы Чачэрскага раёна і стаў працаваць па сваёй спецыяльнасці – фельчарам.

Трэба сказаць, што ён узяўся за справу з такой стараннасцю, што яго да гэтага часу цёпла ўспамінаюць у вёсках. Пры любых умовах: і ў золь, і снег, і ўраган, ён ішоў у суседнюю вёску, праз палі, праз лясы, туды, куды патрабавалася аказаць дапамогу. І ў гэтых вёсках, калі вось спытаць, яго ўсё памятаюць.

Больш за тое, у яго было такое актыўнае жыццё, што, узначальваючы фельчарскі пункт у Матневічах, ён стварыў і трэніраваў каманду па «Грамадзянскай абароне».

З гэтай камандай ён чэмпіянаты Гомельскай вобласці па грамадзянскай абароне выйграваў. І ён паказваў мне фатаграфіі, у сямейным архіве яны ёсць. Уяўляеш, жанчыны разам з ім пасля працы, па выходных збіраліся, трэніраваліся, адпрацоўвалі. Так іх вымуштраваў, што яны любую павязку ўмелі накладваць.

Вось такі гэта быў чалавек. Сапраўдны афіцэр. Змог жа арганізаваць, падрыхтаваць. Так, на такіх трэба раўняцца, вядома.

У вольны ад працы і трэніровак час Іван Дзмітрыевіч прысвячаў пошуку дадзеных людзей, забітых немцамі ці сагнаных у Нямецчыну. З гэтай жа мэтай я і ехаў у вышэй названую вёску Рэпішча, паводле яго задання.

Рэпішча было спалена ў 1943 годзе. Немцы адступалі, відаць з гэтай вёскі стрэльнулі па адступаючых немцах, каго забілі, і немцы спалілі разам з жыхарамі гэтую вёску. Мала таго, што не быў вядомы спіс, хто спалены, а хто выжыў, пра гэтую вёску звестак увогуле не было.

Аднойчы, падчас нашай размовы ён дастаў жоўты сшытак і паказаў мне. Там яго почыркам былі запісаны прозвішчы, імёны, розныя даты. Аказваецца, гэта сшытак, у якім запісаны даныя загінуўшых мірных жыхароў у навакольных вёсках своечасова вайны.

Ён збіраў дадзеныя, устанавіў усіх сам асабіста па сваёй ініцыятыве. Спаленыя жыхары, сагнаныя, пакараныя – усіх, пра каго хоць макулінку дадзеных збіраў, уносіў у гэты сшытак.

Апошні раз я бачыў Кандрусева на дзень вызвалення Гомельскага раёна. Ён прыехаў у масцы, яго прывезла дачка на машыне. І мы зноў паціснулі адно аднаму рукі, ён так усміхаўся. Аксану Валянцінаўну павіншаваў таксама. І ён быў з кветкамі. Вакол сабраліся школьнікі, дзеці з дзіцячага сада. І вось гэта мы апошні раз убачылі яго. Тады COVID быў, мы імкнуліся не навязвацца, самі моцна хваляваліся. Ды мы і за сваіх – та сваякоў хваляваліся, а за чужых удвая, так скажам. Асабліва за гэтага дзядулю. Але, на жаль, меры засцярогі не дапамаглі» [1].

21 жніўня 2021 года Іван Дзмітрыевіч Кандрусеў памёр на 103 годзе жыцця з-за хваробы. Выпраўляць яго ў апошні шлях выйшлі ўсе Пакалюбічы, прыехалі жыхары тых вёсак, у якіх ён ваяваў, а пасля вайны яшчэ і працаваў. Вечная памяць герою!

Заклучэнне. На мой погляд, нашы продкі, якія адалі лепшыя гады свайго жыцця, а многія і самі жыцці служэнню сваёй Радзіме, заслугоўваюць асаблівай павагі і прызнання з боку грамадства. Выяўляючы павагу і клопат да ветэранаў, мы перадаем ім сваю падзяку і ўдзячнасць за іх служэнне і ахвяру. Іх гераічны подзвіг павінен стаць натхненнем для нас, каб мы імкнуліся да міру і пераадольвалі магчымыя цяжкасці, звяртаючыся да іх прыкладу.

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Личные воспоминания Ивана Дмитриевича, записанные Медведевым В. Э.
2. Ковалёв, С. Н. Развитие и основные направления деятельности органов военного управления Ленинградского военного округа в предвоенный период (1939–1941 гг.) / С. Н. Ковалёв // Военно–исторический журнал. – 2015. – № 11. – С. 17–24.